

فهرست مطالب

۷		مقدمه
۱۳		فصل اول: روزگار زندگانی
۶۳		عکس‌ها
۸۱		فصل دوم: آوازهای بنان
۸۳		۱. دستگاه شور
۱۰۳		۲. آوازِ بیاتِ تُرک
۱۰۹		۳. آوازِ ابوعطا
۱۱۷		۴. آوازِ افشاری
۱۲۵		۵. آوازِ دشتی
۱۴۵		۶. آوازِ بیاتِ کُرد (کُردبیات)
۱۴۷		۷. دستگاه نوا
۱۴۹		۸. دستگاه سه‌گاه
۱۶۷		۹. دستگاه همایون
۱۸۱		۱۰. آوازِ بیاتِ اصفهان
۱۹۵		۱۱. دستگاه چهارگاه
۱۹۹		۱۲. دستگاه ماهور
۲۱۳		۱۳. مرکب‌خوانی
۲۱۹		فصل سوم: ترانه‌های بنان
۳۵۳		نمایه‌ها
۳۵۹		فصل چهارم: نت ترانه‌های بنان

باغ ویران است و مرغان بی نوا ایوان تهی
ای بنان آخر کجایی تا نوایی سر دهی

سال‌ها پس از فوت استاد شهیر آواز ایران، غلامحسین بنان، مردم این مرز و بوم همچنان ترانه‌های با احساس او را زمزمه می‌کنند و آثارش دست‌به‌دست می‌گردند و همگان از صدای مخملین و افسونگرش مسحور می‌شوند. کم‌کم با ورود به عرصه‌ی دیجیتال و ظهور اینترنت، دستیابی به این آثار آسان‌تر می‌شود و دوستان و دوستان بنان آرشیو خود را کامل‌تر می‌کنند. اما آنچه در این میان جایش خالی بود فهرست مدونی از آثار او بود. دوستان و شنندگان موسیقی اصیل ایرانی خواهان آگاهی دقیقی از تعداد برنامه‌ها، نوازندگان، سازندگان و نت‌های آثار بنان بودند. بالاخره جوانی محقق و نوازنده با علاقه‌مندی کمر همت بست و آنچه را که سال‌ها پیش می‌بایست نسل قبل بدان پاسخ می‌داد جامه‌ی عمل پوشاند.

سپاس فراوان از آقای شهرام آقایی پور که هنر را قدر می‌داند و در راستای تداوم فرهنگ اصیل موسیقی ایرانی زحمات بی‌شائبه‌ای را متقبل شده و آثار بزرگانی چون بنان را جمع‌آوری و تدوین کرده است. با توجه به اینکه منابع خاصی در این زمینه وجود نداشت و یا آنچه موجود بود جسته‌و‌گریخته در لابه‌لای نسخ و مجلات قدیمی از دسترس عموم خارج بود، کار مشقت‌بار را او با دقت و شکیبایی انجام داد.

اکنون که این کتاب به زیور طبع آراسته می‌گردد امیدوارم مورد توجه عموم مردم عزیز میهنم قرار گیرد و خاصه جوانان امروز که متفاوت از نسل‌های پیشین خود استوارتر و پویاتر به جست‌وجوی علم و هنر برخاسته‌اند چنانچه بخواهند به صورت دقیق آثار خواننده‌ی بزرگ موسیقی ایرانی را بشناسند و دریابند کتاب جویبار نغمه بهترین مرجع در این زمینه است. از خداوند متعال توفیق و بهروزی برای آقای شهرام آقایی پور آرزو مندیم. امید آنکه روح همسر بزرگوار و خلدآشیانم قرین شادی و رحمت ایزدی قرار گیرد.

پری دخت آور (بنان)

تهران، آذرماه ۱۳۹۳

برنامه گلها و قطعه ((کاروان))

بیاد هنرمند فقید رضا محجوبی

اظهار داشته است این برنامه از بهترین و جالب‌ترین کارهایی است که در برنامه گلها صورت گرفته و از هر حیث تازگی و اهمیت دارد. آهنگه کاروان را با یک چهار مضارب جالب که کلیه نوازندگان آنرا بالاتفاق مینوازند شروع می‌شود و نواختن چهار مضارب بوسیله چند ساز تا بحال سابقه نداشته است. اشعار ترانه کاروان را رهی معیری شاعر، خوش قریحه ساخته و مقصود شاعر تجسم کاروان زندگی بشر است که شب‌روزی می‌رود تا یا بدیت به پیوندد.

منتقدین هنری عقیده دارند که قطعه «کاروان» یک شاهکار بدیع در موسیقی ایرانی است.

صفحه ۹

منتکر برنامه گلها بیاد هنرمند فقید رضا محجوبی برنامه‌ای تنظیم کرده است که با احتمال قوی در ساعت نه‌ونیم بعد از ظهر روز جمعه (فردا) از رادیو ایران اجرا خواهد شد.

آهنگه این برنامه که کاروان نام دارد مرتضی محجوبی برادر هنرمند فقید رضا محجوبی در دستگاه دشتی ساخته و بنان خواننده هنرمند بهرامی ارکستر گلها آنرا اجرا مینماید.

رضا محجوبی که از ستارگان عالم موسیقی ایرانی است در اواخر عمر دیوانه‌شد و سه سال قبل در حین جئون دارفانی را وداع گفت. بطوریکه منتکر برنامه گلها

مجله‌ی روشنفکر، ۲۵ شهریور ۱۳۳۸، ش ۳۱۵، ص ۹

Shiraz-Beethoven.ir

مجله‌ی اطلاعات هفتگی، شهریور ۱۳۴۶، ش ۱۳۴۵، ص ۱۱

چرا بنان آواز نمی‌خواند

خبر قطع پخش صدای «ایرج» از شبکه‌های رادیویی کشور توجه بسیاری از علاقمندان آواز را باین موضوع جلب کرد که چرا مدتیست ترانه جدیدی از بنان، خواننده پرسیافته رادیو پخش نمی‌شود؟ ... آیا او قدرت صدای خود را از دست داده و یا بنا به عللی رادیو همکاری خود را با بنان قطع نموده است؟ ...

و این انگیزه خبرنگار هنری ما برابر آن داشت تا با بنان تماس گرفته، از وضع فعلی او مطلبی تهیه کند. اکنون بنان چیزی نمانده است که پای به پنجاه سالگی بگذارد. اما معتقد است که هنوز قدرت صدای خود را حفظ کرده و مانند گذشته میتواند آواز بخواند.

آخرین ترانه‌ای که بنان برای پخش از رادیو ضبط نمود، حدود سه سال قبل، در زمانی بود که مرحوم روح‌الله حاتمی حیات داشت. این ترانه که بنام «می‌تاب» بود، ضبط گردید، اما آنرا سنگین تشخیص دادند و از پخش آن خودداری کردند. پس از آن بنان دیگر نواری ضبط نکرد.

اکنون او مشاور هنری وزارت اطلاعات است و میگوید: - من هنوز آمادهم که چنانچه آهنگ باب سلیقه‌ام پیدا شود، اجرا کنم. چنانچه دوسه آهنگ هم برای اجرا انتخاب کرده‌ام، اما چند ماهی است که پزشکان، به علت تفراحتی معده که دارم، بمن اجازه آواز خواندن نمیدهند. البته وقتی حالم خوب بشد، این ترانه‌ها را خواهم خواند. بنان، سی و هشت سال قبل، برای نخستین بار در انجمن موسیقی ملی شروع بخواندن کرد و نیز از خوانندگان اولیه رادیو است.

اکنون بنان دارای یک دختر ۴۳ ساله و یک پسر ۱۶ ساله است.

اطلاعات هفتگی

ساله است. او میگوید: - من تاکنون یکصد و هشتاد و سه آهنگ خوانده‌ام و خوشبختانه همه آنها در قضاوت صاحب نظران خوب و بی نقص اجرا شده. و میخواهم این رقم را به دو بیست برسانم. دعا کنید ناراحتی معده‌ام خوب شود و آهنگ‌هایی که درخور پسندم باشد، بیایم تا دوباره لب به آواز باز کنم.

صفحه ۱۱

Shiraz-Beethoven.ir

بنان و محمد موسوی

بنان و بهمن بوستان

۳. آواز ابوعطا

درآمد

از هر چه می رود سخنِ دوست خوش تر است

نغمه

هرگز وجودِ حاضر و غایب شنیده‌ای^۱

گوشه‌ی دشتی

شاهد که در میان نبُود شمع گو بمیر

حجاز

آبنای روزگار به صحرا روند و باغ

شب‌های بی توأم شبِ گور است در خیال

فروید

کاش آن به‌خشم‌رفته‌ی ما آشتی‌کنان

سعدی خیالِ بیهوده بستی امیدِ وصل

شعر: سعدی

لطف‌الله مجید (تار)

اجرا در برنامه‌ی گل‌های جاویدان شماره‌ی ۹۸.

۱. بنان «حاضر و غایب» خوانده، ولی «حاضرِ غایب» صحیح است.

۵. آوازِ دشتی

درآمد

آن نه روی است که من وصفِ جمالش دانم / این حدیث از دگری پُرس که من حیرانم

بیاتِ راجه (راجع)

همه بینند نه این صُنع که من می‌بینم / همه خوانند نه این نقش که من می‌خوانم
عشقِ من با گُلِ رُخسارِ تو امروزی نیست / دیرسالی‌ست که من بلبلِ این بُستانم

فرود

باش تا جان برود در طلبِ جانانم / که به کاری به از این بازنیاید جانم

شعر: سعدی

سیروس حدّادی (فلوت) و محمود ذوالفنون (ویلن)

اجرا در برنامه‌ی موسیقی ایرانی «عاشق مشو».

مثنوی دشتی

ای نی محزون نوایی ساز کن / ناله‌ی جان‌سوز را آغاز کن
مرحبا ای بازگویِ رازها / از تو شد صاحب‌اثر آوازا
گر ز دوری‌ها شکایت می‌کنی / از زبانِ ما حکایت می‌کنی
اینکه آتش در همه دل‌ها زنی / زان بود که دم ز سوزِ ما زنی
چون به آوازِ حزینی رازگوی / رازِ ما را با حریفان بازگوی
ناله‌ی تو هر کجا آید به گوش / جانِ مشتاقان درآید در خروش
سینه سوزاند شکایت‌های نی / گوش کن ای جان حکایت‌های نی

شعر: احمد ناظرزاده کرمانی

حسینعلی ملاح (ویلن) و حسینعلی وزیری تبار (قره‌نی)

اجرا در برنامه‌ی گل‌های رنگارنگ شماره‌ی ۱۲۶ «نوای نی».

درآمد

یادِ آن شب که صبا بر سرِ ما گُل می‌ریخت
بر سرِ ما ز در و بام و هوا گُل می‌ریخت

زابل

سر به دامنِ مَنّت بود و ز شاخِ گُلِ سرخ
بر رخِ چون گُلّت آهسته صبا گُل می‌ریخت

مویه

خاطرت هست که آن شب همه شب تا دمِ صبح
زلفِ تو غرقه به گُل بود و هر آنگاه که من
گُل جدا شاخه جدا باد جدا گُل می‌ریخت
می زدم دست بدان زلفِ دو تا گُل می‌ریخت

مخالف

گیتی آن شب اگر از شادیِ ما شاد نبود
راستی تا سحر از شاخِ چرا گُل می‌ریخت

فرود

یادِ آن شب که صبا بر سرِ ما گُل می‌ریخت
بر سرِ ما ز در و بام و هوا گُل می‌ریخت

شعر: محمد ابراهیم باستانی پاریزی

علی تجویدی (ویلن)

اجرا در برنامه‌ی گل‌های رنگارنگ شماره‌ی ۱۷۴ «به یاد صبا».

درآمد

یار اگر جلوه کند دادنِ جان این همه نیست
عشق اگر خیمه زند مُلکِ جهان این همه نیست

اشاره به مویه و فرود

نکته‌ای هست در این پرده که عاشق داند
وَرَنه چشم و لب و رخسار و دهان این همه نیست

مویه

کوهکن تا به دل اندیشه‌ی شیرین دارد
گر به مژگان بکند کوه گران این همه نیست

شعر: فروغی بسطامی

ابراهیم سرخوش (تار)

اجرا در برنامه‌ی موسیقی ایرانی «نسیم آشنایی».

درآمد

همه عمر بردارم سر از این خمارِ مستی که هنوز من نبودم که تو در دلم نشست

گشایش

نه تو مثل آفتابی که حضور و غیبت افتد دگران روند و آیند و تو همچنان که هستی

فیلی، گشایش

چه حکایت از فراق که نداشتم ولیکن تو چو روی باز کردی در ماجرا بستی

دلکش

دل دردمند ما را که اسیرِ توست یارا به وصالِ مرهمی نه چو به انتظارِ خستی
برو ای فقیه دانا به خدای بخش ما را تو و زهد و پارسایی من و عاشقی و مستی

فروید

گله از فراقِ یاران و جفای روزگاران نه طریقِ توست سعدی سرخویش گیر و رستی

شعر: سعدی

جواد معروفی (پیانو)

اجرا در برنامه‌ی گل‌های رنگارنگ شماره‌ی ۲۳۷ «خاموش».

عشقِ سوزان^۱

خدایا عشقی خواهم چون شراره سوزان هر شب
مگر افتد از آهم صد شراره بر جان یا رُب
فغان از جانم خیزد از آتشِ تب
مرا چو شمعی گردان که تا به شب گیرم جان
زنم به دل آتش‌ها به شوقِ عشقی سوزان
به یک نسیم سحر شوم ز دیده نهان
تو چون ستاره‌ای سرگردان در آسمانِ عشقم گردان به جست‌وجوی جانان
شرابی ده زان جامِ مستی‌آفرینم مگر از غمِ جان برهمِ مستی یابم جلوه‌ها ببینم
خاموشم مَنه باده ده بی‌خبر از هستی
همچو می در جوشم کن
شمعِ کن شبی ز آتشِ گرنسوزم یکجا
خود سحر خاموشم کن
رنج هستی تا کی جامی ده مرا بی‌خبر از دنیا فارغ از این هوشم کن
بیان کند رنج مرا هر شب بانگِ نایی
امشب تا برهم زان نی غم نغمه‌ها در گوشم کن
گویی بسته به هم این دل و غم همچو تار و پودم
پروا از که کنی از چه کنی (بارِ غم بر دوشم کن) (۲بار)

شعر: تورج نگهبان

آهنگ: مرتضی محجوبی

دستگاه شور

۱. این اثر در دوازدهم فروردین ۱۳۴۰ در برنامه‌ی گل‌های رنگارنگ شماره‌ی ۲۴۲ با تنظیم روح‌الله خالقی ضبط شده است.

هنر تو

9

17

25

34

40

46

53

59

66

mor_ ghe de lam har_ dam_
az_ ha va si bou_ dash_

mi_ shod_ sey de_ ha va si har_ shab de le
har_ dam_ da mo_ gha fa si shod_ ha_ se le

man ba_ ya_ re de gar
man a_ za_ re de gar

be ha vas om ram shod tey
ha me shab sar_ mast az_ mey ma he man

kar di_ be va fa del ra_ to ra ha az har_ da_ me ba la

be ha ghi ghat to ham che nan khor shi_ di_
che be gou yam che ti re gi ha_ ja_ na_

نغمه‌ی نوروزی

7
go le man bos tan gash te chon
sab ze dar gi rad rou ye sah

14
rou yat ra ya cha man az gol shod chon sa re kou yat
la le a ra yad cheh re zi ba ra

21
bol bol az mas ti har na fas nagh me i sar ko nad
ghat re ye ba ran chch re ye la le ra tar ko nad

28
1. 2.
ba han mi na ye mey a ma de kon ney ra
mot reb be zan sa ghi be de mey ra

34
kaz bol bol a yad nagh me ye no rou zi

40
por kon gha dah ba sha di o pi rou zi del da de gan

45
ra ey gol sa la deh ja mi ze ma gir

50
ja mi be ma deh

ملودی بند دوم عیناً تکرار بند اول است.

قصه‌ی شب

1. 1. 2.

8. khosh an do re ye zen de gi ke ma ra

16. ro sha ni af za ye shab to bou di jel ve ye ro ya ye shab to bou di

20. boud a gar shab gar me ghe se ye man

23. sham e bazm a ra ye shab to bou di

27. go zash te de gar ka re so da ye del

32. az zi ya no az sou dam az an che gha mi ey ta ma na ye del

36. chon to ba shi magh sou dam bi ya ke ko ni ey o mi de man

40. sha me ti re ro shan be shab zen de da

45. ri che shab ha ne shas tam ke ey ma he ta ban to az dar dar a yi de lam ra be jou

ساقی فرخ رُخ

sa ghi ye fa rokhi ro khe man ja me cho gol nar be deh ja no ba ha
bah re man ar mey na da hi bah re de le yar be dech

6 ro cha ma ni ro na ghe sar vo sa ma ni hin ke ba ha neh na ko ni

11 ey bo te a yar be deh pay cho bar hi le na hi az ka fe mas tan be ja hi

17 dosh ma ne ma shad sho deh kou ri ye agh yar be deh dosh ma ne ma

22 shad sho deh kou ri ye agh yar be deh gham ma de o ah ma de joz be ta rab

28 rah ma deh ah ze bi rah bo vad lab be go sha bar be deh tesh ne ye di

34 ri ne ma nam garm de lo si ne ma nam ja mo gha dah ra be she kan

39 bi ha do bes yar be deh ey de le man rast to ra ka re de gar

44 nist ma ra bah re ha min sakht to ra khish be din kar be deh ey de le man

50 rast to ra ka re de gar nist ma ra bah re ha min sakht to ra khish be din

چشم آتشین

7

13

19

26

32

38

45

51

57

ey — do — chash

me khoun fe — sha nam a tash fe — shan di a — khar be — ja —

nam

bakh te — gar — doun gash te — va — roun

kar dan — do — a — khar bi — kha ne — ma — nam

gof tam

بهار عاشق

bor de sab ram az del

6 chash me mas ti ma he sa ghar nou shi mey pa ras ti

11 dar mi ya ne khou ban fet ne jou yi dar she ka re del ha chi re das ti

16 shab ba cheh re ye__ ou mah jel ve gar nist

23 chon rou ve la ti__ fash gol bar ge tar__ nist

30 ba__ ne ga he gar me ou ba__ de ra a sar

36 nist mas__ te esh ghe rou yash ra

41 az__ ja han kha bar nist az__ ja ha ne has

46 ti ba__ ma esh gho mas ti

52 ta ze shod ba ha__ re a shegh az ja ma le gol__ o za rash
van ke no go li__ na da rad chon kha zan bo vad__ ba ha rash

ملودی بند دوم عیناً تکرار بند اول است.

آرزوی دل

^{tr}
 7
 13
 18
 23
 29
 35
 41
 47

ba ou ne shas tan be kam da ram sha bi
 ta da de a ya me hejr bes ta nam az
 1.
 a re zou of tad be del ta bo tab ja nam sha vad mol ta hab
 vas le ou ba an bo te noush lab har gah sha vam
 2.
 rou be rou gar bi ya yi
 sou ye gol zar ey rash ke ba gho ba har
 pi she rou yat
 gol sha vad khar ba an ha me ran go bou
 raf ti che ra ey ma he del ro ba a khar az ma kha ta ja na che di

آتشین لاله

ey a ta shin
sa ghar bo vad

la por leh mey chon rou ye ya ri
dar rou ze ga rat

bar an de le khou 5 nin
ya bi na va chon man

da ghe ke da ri 6 da ghe ke da ri
dar rou ze ga ri ze ga ri

bakht a gar be ka me to bo vad az che khoun be ja

me to bo vad be no ba ha ran

khan de gar go na me to bo vad da ghe del go va he to bo vad be esh ghe ya

ran de le to khou nin la be to khan
ze rou ye ley li ze ghal be maj

dan del da de ya del ba ri nin ta ri
noun khan da no khou